

EESTI KARKUSLIIDU KIRI-
ÕPISTU.

II seeria.
13. õpetuskiri:

Murdeiga ja kasvatus.

Al. Elango.

K 15 293

KESTI KARKUSLIIDU KIRIÕPISTU
=====

Tartus, Gustav-Adolfi t.18, telef.404, pk.96.
Kodune kasvatus ===== Toim.mag.Al:Elango.

II seeria.

13. Üpetuskiri:

MURDEIGA JA KASVATUS.

Mag. Al. Elango.

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K 15293

1933.

MURDEIGA JA KASVATUS.

Mag. A. Klango.

I. Murdeea mõiste.

Mõistetavasti eritulisine esimeses õpetuskirjas (A.Klango - Noorsoo vaimline areng) lapse arengus saamise silmapilguist kuni täiskaspsuseni 5 astet (sünnieelne aste, imikuiga, väikelapseiga, hilisem lapseiga ja noorus). Viimase astme, nooruse, esimest poolt, mõnede arvates ka kogu noorusiga, nimetatakse murdeeks või võrkeeles puberteediks. See on omapärane, tõrakerikas ajajärk inimese elus, mil ta senised sidemed vanemate ja perekonnaga hakkavad purunema ja ta hakkab järjest enam elama oma elu, niihasti sisemiselt kui väliselt. Veel üsna hilises minevikus peeti seda ajajärku kasvatusse seisukohalt kõige tähtsamaks, kuna siin kujuneb inimese "mina", ta vaimne isiksus. Ehkki praegu inimese arengus otsustavaima tähtsuse peame andma varasele lapseale, ei saa ometi ükski hingega kasvatusteadlane eitada murdeea väga suurt osa inimese kujunemise käigus.

Seda eavahemikku iseloomustavad peamiselt 4 nähet: suguküpsuse saavutamine, vaimne iseseisvus, sissekasvamine ühiskondlikku ellu ning kutsetööse ja maailma-

vaatelist otsingud.

Vaatleme neid nähteid ja nende kasvatuslikku mõjustamist igaüht ligemalt.

II. Suguküpsuse saavutamine.

On eksitus arvata, et suguelu mingi tõiasti uue nähtena alles murdeas esile kerkib. Ta on inimeses olemas juba sündimisest saadik, kuid ainult varjatud kujul. Mõni mõrd murrab ta aga ka juba väikelapse juures, iseäranis aga hilisemas lapseas, esile. Sõraste nähete hulka kuulub ka väikelaste käsiilmalus, mida paljud uurijad juba 3-4-aastaste laste juures tähele pannud, 8-9-aastaste suguelulist laadi mängud, huvi üksteise suguelundite vastu jne. Need kõik on aga ainult tõelise suguelu eelnähted. Viimane algab n.n. sugulise küpsmisega. Viimase täpset aega on raske kindlaks määrata, sest eri rahvaste juures toimub see eri ajal: põhjamaail märksa hiljem, kui lõunamaail. Sugulise küpsuse väikseks tunnuseks on tütarlaste juures esimene kuuveri ja poiste juures seebne tahtmatu voolus (pollutsioon). Dr. H. Madissoni andmeil ilmub esimene kuuveri eesti tütarlastel keskmiselt 14. a. 7 kuu vanuselt. Poised saavutavad suguküpsuse harilikult 1-2 aastat hiljem. (vt. A. Klango - Noorsoo suguline küpsus, "Kasvatus" 1931.)

Neil makava külbluse raamid on normaalne suguline

lühikõimise seotud abieluga. Abielu osakorda eeldab aga teatud sotsiaalset ja majanduslikku küpsust, mida meie oludes saavutada pole nii kerge. Tõelise noored, kes varakult teenima hakkavad, iseseisvuvad majanduslikult rutemini ja abielluvad tavalisest varem, kodanlistest kihtidest võr- suvad noored peavad selle aga mõnikord isegi kuni kolmanda aastakümne lõpuni edasi lükkama. Nii tekib teatud vahema- sugutungi bioloogilise küpsuse ja selle rahuldamisvõimaluse vahel, mis on üheks kõige raskemini võidetavaks pedagoogi- liseks, eriti seksuaalpedagoogiliseks raskuseks. Selle võit- miseks on kasvatusel ainult üks tee näidata: andavalitsee- mine. Aga igaüks, kes elu tunneb, teab, kui raske on seda teed järjekindlalt lõpuni käia, kui paljudele see on otse üle jõu käiv! Viimased tarvitavad harilikult kaht väljapää- su: sugulist lühikõimist enne abielu ja käikiimalust.

Dr. H. Madissoni andmeil on eesti poistest kuni 20 eluaastani sugulises lühikõimises olnud koolilõpilastest 35 % ja tõelistest 75 %, kokku keskmiselt 44 %, tütarlas- test kuni 16 eluaastani umbes 20 % (õpilastest 9,4%, tõe- listest 33,3 %). Need arvud on pigemini väiksemad, kui suuremad, sest vaevalt läheb ühelgi uurijal sel alal saa- vutada uuritavate täit otsekohesust. Säärasel enneaegsel sugulisel lühikõimisel on peale kõlblate ohtude omad ter-

vislikudkõ väärküljed. Uurimused näitavad, et noorte pois-
te partneriteks enamasti on vanemad daamid, sageli ka lõbu-
naised, kellelt väga kergesti võib saada suguhaigusi. Tütar-
laste partnereiks on ümberpöördult, enamikus vanemad härr-
rad, kes jällegi võivad suguhaigusi nakatada. Igatahes ei
saa sõbrast väljapääsu pidada ei normaalseks ega rahulda-
vaks.

Teine tarvitatavam väljapääs sugulisest pinevusest
on käsikiimalus (onanism). Seda harrastab väga suur prot-
sent poisse (mõningate uurijate arvates 90-95 %) ja üsna
rohkesti tütarlapsi. (Dr. H. Madissoni andmeil onaneeris
eesti poistest 57,5 %). Osa neist hakkab onaneerima juba
enne suguküpsuse saavutamist, 11-13 eluaasta ümber, osa
hiljem. Kõige hädasõhtlikumad aastad niihästi onanismi kui
ka sugulise läbikõlmise suhtes näivad olevat 13.-14.-15.
eluaastad. Sellepärast tuleb lapsi just neis aastais eriti
pidada silmas. Onanism, sageli harrastatuna, võib kujuneda
elujõu kardetavaks pillamiseks, kuigi usuksime uuemaid uuri-
musi, mis lükkavad ümber omal ajal levinenud arvamisi, et
ta põhjustab otsekohe mitmesuguseid haigusi. Igal puhul
ei saa ka onanismi või käsikiimalust pidada mingiks seksuaal-
probleemi normaalseks rahulduseks. Nende mõlemate, niihäs-
ti käsikiimaluse kui ka eneseegse sugulise läbikõlmise
peaveaks on, et nad juhivad nooruri tähelepanu sealt, kuhu

see kuuluma peaks - tšS ja vaimliste harrastuste juurest ära ning seovad selle järjest enam madalate tungide külge, mis ei lase inimesel vabalt vaimliselt rikkaks ja huvideküllaseks isiksuseks kujuneda. Sellepärast ei saa isegi kõige liberaalsem seksuaalpedagoogika soovitada teist teed, kui enda üle valitsemist, enda tungide allutamist tahtede ja mõistusele.

Seda ei saavutata aga kunagi paljalt manitsuste ja noomimistega. Palju tähtsam on võtta noorte täielik usaldus, nii et nad endi hädadega vabalt tuleksid vanemate või kasvatajate juurde. Ainult sHärasel korral saavad viimased neile nõu ja jõuga olla toeks, mitte kui karistavad ja kontrollivad ülemused, vaid kui hHähtlikud sõbrad.

Teiseks on tarvis hoolitseda selle eest, et murdealistel noortel alati oleks tegevust. Vaimlised harrastused on head ja tähtsad, kuid ainult nendega ei ole võimalik noore inimese elu tõsta, kui ei taheta, et ta muutuks haiglaselt ühekülgeks. Just sugulise kasvatuses seisukohalt on tähtis, et noored saaksid mahti tegeleda spordiga, võtta ette vabal ajal pikemaid rännakuid, isekeskis mängida, vallatada jne. Selles mõttes on suur tähtsus noorsoo organisatsioonidel, nagu loodus- ja karskusringid, skautide ja noorkotkaste rühmad jne. Igal juhul

tuleb sellaisi noori kaitsta sopakirjanduse, kino ja alkoholi laastava mõju vastu. Kaks esimest õhutavad noorte tungid suureks, kirjutavad alatasa nende fantaasiat ja tundeelu, alkohol aga võtab neilt endavalitsemise ja tarvili-ku ettevaatuse.

III. Vaimne iseseisvumine.

Teine murdeeale iseloomulik joon on vaimne iseseisvumine. Kuni siiani on allus laps meeleldi vanemate ja kasvatajate autoriteedile, kui just tema elulisi huve ei riivatud, nüüdsest peale ta hakkab tundma end omaette isiksusena. Seda iseseisvumist on nimetatud "mina" avastamiseks, kuna noorur otseselt alles nüüd märkab, et ta on midagi teist, kui teised, et ta mitmes suhtes erineb oma kaaslastest, et tal on omad sihid ja ideaalid, mis ei lange ühte ta vanemate omaga jne. See vaimne iseseisvumine toob sageli kaasa väga draamatilisi konflikte, iseäranis seal, kus ta toimub järsku ega leia mõistmist vanemate ega õpetajate poolt. Noor inimene hindab esimese õhinaga oma "mina" piiridelt üle, ei arvesta teiste õigusi samasuguse "mina" peale, vaid tahaks kogu maailma oma "pilli järele tantsimas" näha. Kii palju kõneldud vastolu isade ja poegade vahel pole midagi muud, kui kahe generatsiooni võitlus võimu pärast. Isad, üldse vane-

mad, kes 12-13 aastat on olnud lapse tšielikkudeks juhtideks ja ta saatuse määrajaks, on sellega nii harjunud, et see nende arvates teisiti olla ei saakski. Nad tahavad 15-16 aastase nooruri üle samuti igas suhtes valitseda, kui 8-9.aastase lapse üle. Noorur aga tunneb endas isiksuse, tulevase mehe või naise ärkamist, kellele saatust on määratud elada oma elu ja kes varem või hiljem peab minema oma teed. Tekib vastolu, mis lõpeb kas nooruri kodunt põgenemisega ja üksteise vastastikuse "neeldimisega" või kestab aastaid edasi aeg-ajalt plahvatavasisisõjana. Alati ei toimu see kuidugi nii dramaatiliselt, kuna on pehmeloomuga noori, kes murdeeaski heameelega alluvad oma vanemate tahtele ning mõistavad vanemaid, kes ei mõtlegi kitsendada oma laste õigusi oma iseseisvale elukorraldusele. Nooruri seisukord on seda raskem, et ta tšielikuks iseseisvuseks ei oma küllalt küpsust ja kui kodu talle annab liiga palju vabadust, siis ta igakord ei kasuta seda õieti. Noorur seisab n.n. kahe maailma vahel: ta ei ole enam laps, aga ka veel mitte täismees. Teda tuleb järkjärgult juhtida ühest maailmast teise. Vhga tabavalt kujutab seda seisukorda soome kasvatusteadlane Ropo Kojonen, võrreldes murrangu-

salist nooruri nahkhiirega. "Vana muinaslugu arvab tead-
vat põhjuse, miks nahkhiir mitte põeval ei toimi, vaid
jätab oma askeidused õhks, kui ta tiibadega imetaja
esimest korda ilmale tuli, siis arvas ta, et võib uhine-
da pähkustega, kuna temalgi olid pikad tiivad ning
eriline lannuuskus. Kuid pähkused sattusid õige suurde
segadusse, kui nahkhiir nende hulka lendas. Esimesest
hämmastusest toibudes hakkasid nad uustulnuka ümber keer-
lema ning tiirlema ja omakeskel siristama: kas olete näi-
nud sõbrast elukat, kelle tiibadel on küüned ja kehal
võigas karvakate? Mis ta meie hulgas otsib? Ja äkki -
karjudes oma tuttavat sõjahüüdu, kievie! kievie! - tor-
masid nad hulgana vaese nahkhiire kallale. "Mine ära meie
hulgast!" kisendasid nad, "mine hiirte ja rottide juurde,
sest sa kuulud nende hulka!" Nahktiivuline tegi nagu
kõhatud ja läks tutvust sobitama hiirte juurde. Kuid seal-
gi polnud vastuvõtt kuigi südamelik. Mood väikesed näri-
jad silmitsesid tulijat, keerlesid muuskides ta ümber
ja piiksussid isekeeskis: "Ei sõbrane vördjas meie hulka
kuulu. Vaadake seda koledat nägu. Ja pählegi tiivad!" Äk-
ki torrasid nad oma lugematuid urkaist esile ja hingel-
dasid: "Ära siit! Kasi lindude juurde, niisugune tiiva-
kunstnik!" Sel kombel nahkhiir ei kõlvanud ei hiirte ega

lindude hulka, vaid pidi hääletult häämaruses lendama. Mahkhiire murgelised liigutused osutavad veel tänapäevagi seda argust ja ebakindlust."

Noorur ei tunne end hästi laste hulgas: ta on neist üle, ei oma aga veel küllalt küpsust, et neid vanema inimese kombel kohelda. Lähed ta aga tükikasvanute hulka, siis tunneb ta end liiga tühisena, ülearusena, kollanokana, keda keegi tõsiselt ei võta ja kellega keegi ei arvesta. Säärane kahevahel kõikumine valmistab nii mõnedelegi murdeealisele kirjeldamatut tuskat ja sellepärast otsibki ta nii väga sõpra, kes teda mõistaks, temast aru saaks. Ta otsib saarseid sõpru niisama tükikasvanute kui ka õravanute hulgast. Leiab ta mõne, kes temast on vaimeselt üle, siis kujuneb ta selle juhtiks. Sõprade ja juhtide probleem on murdeealiste kasvatuses väga suure tähtsusega. Mõnikord oleneb nooruri edaspidine saatus just selle probleemi õigest või ebaõigest lahendusest. Juhid asendavad talle vanemaid ja õpetajaid, kellest ta sisemiselt võrdub (kui mitte just need talle ei kujune juhtideks), on talle toeks, kelle najal tükikasvanute maailma sisse kasvada. Kui ei leidu saärast juhti oma ümbruskonnast ja elavate hulgast, siis ihaletakse

kaugemaid eeskujusid või juba surnuid suurmehi. Plikade valmistus kinoiluduste ja poiste oma spordisuuruste vastu ei ole midagi muud, kui üks juhtide-ihaluse vorm.

Kuna looduse printsiibiks on lasta igal inimesel elada oma elu, sundida teda iseseisvuma, lahutab noorusega hilisemast lapsest eriline ajajärk, mida nimetatakse eitamise või trotsiajajärguks. Selle ülesanne on mõlemaid arengujärke üksteisest isehranis teravalt eraldada ja otsekui kunstlikult läbi lõigata need sidemed, mis last siamaani kütisid oma vanemate külge. Sääraste eitamisajastu esinemist võib märgata paljude noorte juures 13-14 oluaasta ümber. Poisid ja tüdrukud, kes algkooli esimestes ja keskmistes klassides olid täiesti vagusad ja sõnakuulelikud, muutuvad lõpuklassides või keskkooli esimestes klassides järsku kiuslikeks, lohakaiks, ninakaiks, nii et vanemad ja õpetajad otse imestavad, miks aru saa, mis on juhtunud. Just see asjaolu annab murdeeale eriliselt sünge ja tormise ilme. Noorusea teisel poolel jõuab noorur ise sellisest kiusu keerisest välja rahulikumasse sõiduvette - algab süstemaatiline endakasvatust ja maailmavaatelist otsingute aeg, aeg täis idealismi ja valmistust, üldse omadusi, mida me tavalisest nii suurel määral omistame noorusele.

IV. Sissekasvamine ühiskondlikku ellu ja

kutsetöösse.

Noorusiga pole mitte ainult väimse vaid ka majandusliku iseseisvumise aeg. Töölisnoored hakkavad juba varsti pärast sunduslikku algkooli lõpetamist omale üllapidamist teenima, jõukamatest kihtidest põlvenevale noorsool on võimalus küll veel oma haridust esialgu jätkata, kuid noorusea lõpusaastail peab neistki enamik hakkama mõtlema enda karelayitamiselle kutselise tööga. Sissekasvamine kutsetöösse on omaette probleem, millele siiani on olnud vähe tähelepanu. Kõigepäält on tehtud, et igaüks leiaks oma võimetele ja eeldustele vastava kutse. Ei tarvitse muidugi mitte hellitada lootust, nagu oleks võimalik kutsetööd valida või korraldada nii, et seda tehtaks paljalt huvi pärast. Iga järjekindel ja süstemaatiline töö muutub pikapeale tegijale igavaks ja vajab ergutust ning sundi. Ent töö, mis tegijale algupealt on vastumeelne, mis üldse ei leia temas siset vastukõla ja milleks tal välised eeldusedki (näit. sobiv kohaehitus) võib olla puuduvad, muutub ajajooksul väljakannatamatuks koormaks, mis noore inimese kas

täiesti maha rõhutada või kutset vahetama sunnib. Sellepärast on tähtis, et noortel aegsasti võimaldataks mitmesuguseid kutseid oma kogemuse põhjal tundma õppida ja neid mitte jähdavalt ei rakendataks esimesse ettesattuvasse. Omajagu abi selleks pakuvad kutseõuande bürood Tallinnas ja Tartus, kus asjast huvitatutele tasuta nõu antakse, missugune kutse kellegile sobiks, missugune mitte.

Teiseks on tähtis, et sissekasvamine kutsetööse algaks õigel ajal, mitte liiga vara ega liiga hilja. Lapse- ja noorseopsühholoogiast teame, et igal toimusel on oma aeg, mil ta vilja kujuneb. Kui teda juba enne seda tegevusse sundida, siis on ta normaalne areng takistatud ja ta võib üsna väärtetele kalduda; on ta aga juba muutunud tegevusvõimeliseks, kuid ei leia võimalusi tegutsemiseks, siis ohvardab teda kõngemine, atrofeerumine. Normaalsees kutsetööse liituvad kaks töukejõudu ühiseks teguriks: tegevusrõõm ja loomisarõõm. Tegevusrõõmu tunneb laps juba algusest peale. Ta esimesed liigutused ja kogu pärastine mäng on sellest tingitud. Ta tunneb rõõmu paljast tegvusest, kas sellel tegevusel mingit kindlat tagajärge on, seda ta ei küsi. Ka täiskasvanute elus etendab tegevusrõõm küllalt

tähtsat osa: sport, kunst, mitmesugused vabad harrastused põhjenevad sellel. Kui kutsetöö sugugi ei tule vastu tegevustöömu tarbele, siis muutub ta vastumeelseks sunnitööks. Tegevustöö ei hooli aga töö tagajärgedest, saavutistest. Ta tiivustab mängule. Süsteemaatiliseks kutsetööks on vaja veel teist töökejõu du: loomistöömu. Loomistööm seisab selles mõnutundes, mida inimene tunneb, kui ta midagi tarvilikku on valmis teinud, lõpule viinud, end, võib-olla koguni suuresti pingutades ja kokku võttes. Väike laps pole üldse võimaline sõbrast loomistöömu tundma. See ärkab temas alles hilisema lapseea ajal, kui tal tuleb hakata koolis käima ja seal süsteemaatiliselt töötama. Pedagoogiliselt juhitud koolitöö tuleb siiski veel kaunis suurel määral vastu ta tegevustöömu tarbele. Hoopis teisiti on kutsetööga, mille ainsaks otstarbeks on võrkude loomine. Uurimused näitavad, et kuni 15-16 aastani laps selleks veel ei ole küps. Sunnitakse teda nooremalt tegema kutsetööd, siis teeb ta seda suure vastumeelsusega ja see koguni takistab ta tegevustöömu kasvamist. Sõbrane hädasõht ehvardab töölislapsi, kes liiga vara peavad hakkama omale ja omastele üllalpidamist teenima.

Teiselt poolt ehvardab aga noort inimest hädasõht siis, kui tal tarve tegevuse järele juba on ärganud ja ta seda rahuldada ei saa, näit. keskkooliõpilased, kes liiga

kauaks peavad jätma koolipinkidele. Koolitöö, nagu see toimub kesk- ja ülikoolis, on tõeliseks elu sisuks, pakub tšit rahuldust ainult väiksele kogule teaduslikkude kalduvustega noortele. Suurem hulk teeb seda vastu meelt ja on rõõmus sellest vabanedes (mille muuga näit. seletada abiturientide rõõmujoovastust, kooliraamatute põletamisi jne). Nendele on kool, kuhu nad astusid vanemate soovil ja sellepärast, et neil juhuslikult muud paremat polnud teha, ainult nende tšstahte ja loomiarõõmu pidurdajaks. Sellest tulebki nende suur vastumeelsus kooli suhtes ja õpetajate suhtes. Noorte endi põvikud pakuvad selleks rikkalikke tõendusid.

16-aastane poiss kirjutab: "Tabaksin meeleldi midagi luua. Mul on nüüd tuju tšstada. Homme on mu sünnipäev. Ma saan 16. aastaseks, ma olen juba üsna vana, sel aastal peab minust juba midagi saama." Üks teine poiss, 17-aastane kirjutab: "Mis on armastus? Kas see võib mulle tulevikku luua? Ei! Ainult töö, visa töö võib mind mu sihtidele ligemale viia. Ma pean ja tahan tšstada, aga veel olen ma kooliga seotud, kuid loodetavasti mitte enam kauaks ja siis ma võin astuda tööle. See võib mulle palju rõõmu valmistada." 17 a. 1 kuu vanune tütarlaps kirjutab: "Ah, milline tore tunne on teada, et ollakse

kasulikus tššs tegev. Mu pšev on tšidatud ja teistel on sellest kasu. Šmblemine pole küll mitte mu ideaal . . . aga, et meile kšigile on tarvis, et ma Šmblen, see teeb mulle mu tšš armsaks." 17-aastane poiss kirjutab: " ... kole tšhjus on minus, hirmus kole. Ma tšštan ja tšštan enda koolišlesannete kallal nagu hobune ning lšmmatan seejuures ikka enam oma sisemuse". Vaatleme lõppeks, kuidas 21 aasta 4 kuu vanune keskkoolišpilane hindab oma seisukorda: "Kurva pilguga vaatlen mšnikord mšnd špipoišsi, kes ise endale raha teenida všib. Mis suudan mina selle sumakesega, mis ma tundide andmisega teenin? Midagi! Ming igat senti isalt küsida - kui 20 a. vana ollakse, siis tundub seegi raskena. Sellest tuleb, et mu elu praegu koosneb šieti ainult keeldumusist. Mis on, mis mulle veel ülešjššb? Lootus parema, ilusama tuleviku peale, millele on pšhendatud pševal mu tšš ja šššel mu unelmad."

Nii nšeme, et noorus 16-20 elua. vahel otse pšleb tšštahtest, janust loomisrššmu jšrele. Kui seda selles eas ei saa rahuldada, siis ta všga kergesti vššrdub ũldse tššst, nagu seda nii sageli kurdetakse n.n. "haritud" noorsoo kohta. Et seda šra hoida, tuleb tššiselt kaaluda, kas maksab igat poišsi-tššdrukut saata

keskkooli, ka siis, kui selleks ainelisi võimalusi küllalt on. Teiseks tuleb õppivat noorsugu koolitöö vaheaegadel järjekindlalt kehalisele tööle rakendada.

V. Maailmavaatelised otsingud.

Viimasena võtaksime vastlemisele noorsoo maailmavaatelised otsingud. Vaimliselt iseseisvudes, oma "mina" avastades, hakkab noorur otsima endakohast suhet ümbritsevatele väärtustele. Ta n.ö. loobub oma vanemate usust ja hakkab otsima oma jumalat. Töölisnoorsool, kes on seotud oma põlvkonnaga, leiab see kergemini. Tal pole aega nii palju asjatuiks otslemiseks ja ta töö annab kogu ta mõtlemisele konkreetse, reaalse ilme. "Iilmamure", nagu me neid maailmavaatelisi otsinguid teisisi nimetada võiksime, on tüüpiline õppiva noorsoo hingeelu joon. Ta tutvub raamatute kaudu ja koolipingil nii paljude töödedega, paljude maailmavaatelistest süsteemidega. Ta märkab, et igatüüpi neist on omajagu tõtt. Ent millega minna kaasa lõplikult? Kord paalub teda üks, ent sealsamas tutvub ta teisega, mis esimesele khib vastu. Kolmas eitab mõlemaid eelmisi jne. Arksamad noored on enamasti kõik vaheldamisi kord ateistid, kord buddistid, protestandid ja katoliiklased,

kommunistid ja fashistid, materialistid ja idealistid jne. Ses suhtes nad sarnanevad mängivale lapsele, kes samadest klotsidest ehitab kord kiriku, kord silla, kord laeva, kord rüütlilossi. Säärases noorsoo mängivas maailmavaatelistes seisukohavõttus, kes teab millist hädaohtu või tulevase, täisküpsa ja maailmavaate etteotsustamist näha, on liigne kartus. Noored, kes endi väimsel iseseisvumisel on sattunud vanemate või õpetajatega konflikti, kalduvad eelistama radikaalseid maailmavaatelisti süsteeme. Hädaohtlikuks muutub see neile alles siis, kui nad kas liiga kauaks mõne säärase süsteemi kammitsasse jätavad või selle mõju all aktiivsest poliitilisest elust osa võtma hakkavad. Need nähted leiavad aset peamiselt sinult seal, kus vastavad noored on sattunud ühendusse sotsiaalsete täiskasvanute organisatsioonidega. Nende endi spontaansetest jõududest selleks ei jätku. Sellepärast on noorsoo maailmavaatelist kasvatuse seisukohalt tarvilik ta isoleerida, hoida eemal täiskasvanute maailmavaatelistest organisatsioonidest, kuid omavanuste nooruslikus ringis võimaldada siiski vabalt otsleda ja oma arvamusi avaldada. Mõne maailmavaate peale-sundimine või liiga ette-

tükkivalt sugereerimine lõpeb harilikult varem või hiljem fiaskoga, lühikukkumisega.

Murdeealise noorsoo kasvatus on liiga keeruline ja vastutusrikas ala, et seda ühes loengus suudaks igakülgselt haarata. Siin on vaid osutatud mõningaid tähtsamaid probleeme sel alal.
